

Novellen (1920-'22)

Roel Houwink

bron

Roel Houwink, *Novellen (1920-'22)*. [Uitgave in eigen beheer], Zeist 1924

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/houw008nove01_01/colofon.php

© 2016 dbnl / erven Roel Houwink

The logo for the Dutch Bibliography (dbnl) consists of the lowercase letters 'dbnl' in a blue, sans-serif font. The letter 'd' is stylized with a small hook at the top.

Die Ros' ist ohn warum,
Sie blühet, weil sie blühet,
Sie acht 't nicht ihrer selbst,
Fragt nicht, ob man sie siehet.

(Angelus Silesius)

Kromming

Deuren werden opengeschoven.

Hun hoofden verstarpen in het licht. Schaduwen legden zich over den vloer en de geel-houten lessenaars. Het machinetikken - zondoorflitst - brak af. Stemgonzen overspon de stilte.

Hij stond op. Draaide het licht aan in de kleedkamer, greep hoed en stok. De portier grinnikte om zijn haast.

Op zijn kamer was koele schemer. Het koffiemaal stond gereed.

Dezen dag zou hij vieren.

Uit de grijze keien sloeg hitte bedwelmend. Wemeling van kleurvlekken dreef voorbij. Zijn lendenen doorvlijmd. Dan zonken moedeloos-slap zijn armen. Hij ging als een slaapwandelaar, achter zich de hoon: gek. En toch zijn wil.

Minderend rumoer bracht zijn vreugde groot. Het ademnauw kantoor, de stage kringloop der leege dagen: kerkering.

Vlak in de zon zijn jeugd. Met dezen tocht zou hij jaren breken, tot weer de kern van zijn leven grijpbaar lag.

Een stille landweg leidde zijn voeten.

Populieren bogen zich over den stoffigen berm. Een zij-pad drong in de wei. Hij gleed in 't bloeiend gras: duizend groene halmen vonkten. Oogen dicht. Aan zijn ooren schreeuwde een rijpe zomer.

Zon schroeide. Handen ontbonden krampten zijn beenen. Het zoete middaglicht vloeide om zijn lippen saam.

Zon schroeide. Daverend scheurde uit zijn keel adem en hartklop. Vergetelheid.

Droomen ontsprongen zijn argeloozen slaap: sneeuw viel. Wind dartelde aan een zwaarmoedig woud. De vlokken gonsden, takken cirkelden, daarover onmetelijk zwaaide een regenboog, berstte in zeven machteloze stralen. Verzengden. Storm sloeg door den nacht. Een dier huilde.

Zon schroeide. Hij kroop naar een sloot. Hijgend boven het water. Zijn strak gelaat, bleek, in de vale spiegeling. Schaatsloopers schoten heen en weer. Het kroos bewoog, rimpelde: hij dronk.

Libellen zweefden. Zijn lichaam verarmde. Kwellend dit besef: groot... een ding.

Even sarde hij: schouwende geest. Toen verloor zich dit bewustzijn.

Zij paarden en stortten neer.

Over de weien liep hij terug naar de straatweg. Er dreven wolken...

Het dorp trapte zijn wil. Tusschen stroef-gekalkte muren kneusde zijn moed. Hij rustte.

Regen druppelde. Een bui kletterde op het zonnescerm. Hij nam port. De wereld viel dicht. Geen spier verzette zich. Etenslucht woei aan. Hij bleef dineeren, bestelde logies. Tegen den schemer wandelde hij rustig-ademend de dorpsstraat uit. Boven den IJsel stond de maan groot en glazig; de wilgen mischten. Een vogel gleed over de zilveren kabbeling naar den anderen oever. Hij huiverde: dit was geen goede nacht. Keerde. Achter hem werd de hemel transparant.

Hij voelde een wonder gebeuren: de wilgen ruischten. Over de bleeke wolken vloog een schaduw. Zijn handen bewogen schichtig aan zijn oogen voorbij. Niet zelf wendde hij het hoofd.

Ook die droom brak... Zijn stemmingen verijlden. Hij vergat. De kern van zijn leven... grijpbaar lag de onmacht van zijn wil.

Zette den kraag op. Door een lichte mist dwaalde hij naar het hôtel. In de conversatie-zaal zaten de gasten bijeen. Hij maakte kennis, dronk thee, whistte.

Sliep diep in den dag. Het regende fijntjes. Beneden ontbeten de logé's met lange gezichten. Hij geeuwde, lachte verstrooid om een ouwe mop van zijn buurman.

Tot den lunch bleef hij in de leeszaal, rekende af. De zon brak door. Hij tramde terug naar Arnhem, at in Central. Zijn machteloze wil droefgeestig gezet. Zwerf 's avonds langs den Rijn, sloeg een landweg in. Een trein gleed over den spoordijk. In zijn hoofd krijschte ellende. Ook dit viel uiteen. Terug naar stad en licht, menschen... Het donker kwam op hem aan. Hij keerde om: staal lag de rivier. Het tumult ontvoerde hem. Electriche zonnen ontvonkten. Hemel diep-blauw. Toen dook hij in de lichtstolp van een theater.

Meisjes naast hem fluisterden. Eén raakte zijn arm. Bloed beet in zijn wangen. Het licht sprong aan. Hij durfde niet kijken. Wilde gaan, schold zich laf, vond geen uitweg. Hij werd gedreven; als zoovele malen ontging hem dit spel.

Ze wandelden de singels. Hij zweeg, voelde hoe telkens haar arm de zijne raakte. In den lichtkring van een lantaarn waagde hij schichtig een blik, schrok van haar onbewogen oogen, den om haar mond gekorven lach. Zij stampvoette, schreeuwde een heeschen vloek. Nog over de brug keek hij haar na.

Op zijn kamer waren de ramen nog open. Er lag een brief van zijn chef: morgen naar Amsterdam.

Loom ontwaakte hij, bladerde in het spoorboekje. Vertrok zonder ontbijt. Aan het station kocht hij broodjes.

De gracht kromde. Hij stond voor het huis: Mertens & Co. Zij spraken hóóg tot hem. Zijn handen werden nerveus. Hun stemmen tartten. Zij spraken over zijn patroon eerbiedig. Zijn mond vertrok.

Achter hem sloot geruischloos de deur. Hij die zich waande: heerscher. Zijn lach schampte: reiziger. Buiten loerde het licht. Hij stortte zich in de zon, vernietigd. Slofte naar Kras.

Telefoneerde: kreeg een nieuwe opdracht.

Hij sloot een mooie zaak af, keerde over Hilversum terug: de bosschen stonden tegen den avond-hemel zwart-gebrand, boven de hei hing wollen nevel. Den volgenden dag herbegon de cirkelgang.

Zomer verbloede. Er rijpte geen vrucht. Ongemerkt wende zijn oog aan het vallen der blaren. De eerste herfststorm verontrustte hem niet. De dagen donkerden. Maarkorten-tijd omspande het grijze middaglicht hun slapen. Lampen verborgen de wereld. Zij droegen allen maskers van gelatenheid. Hun jeugd schrompelde, de ouderen wisselden stille blikken.

Toen de sneeuw viel bestaarden zij hun vale handen verschrikt.

Schooljongens bekogelden hem. Hij vluchtte in een portiek tusschen lachende menschen. Zijn ooren gloeiden. Voortaan tramde hij. Zat den heelen dag met koude voeten.

Er kwam ijs. Om de beurt kregen ze een vrijen middag. Hij bleef op zijn kamer. De kachel stond rood. Troosteloos lagen de grauwe luchten. Het begon te sneeuwen.

Hij liet de gordijnen neer, nam een boek. Stilte verwijdde zijn denken. Klok-

tik deelde de ruimte. Hij greep den slinger: rust. Uit hem groeide ontzaggelijk de kamer. De dingen verloren hun evenwicht. Hij sloot de oogen. Zwarte balken pletten zijn hoofd. Kromming.

Gelijk een zwemmer dook hij boven, maakte licht. Zijn gelaat voor den spiegel was niet ontdaan. Hij strikte een nieuwe das, ging eten in de stad.

Dit werd zijn vrije middag. Aan een tafeltje voor het raam dronk hij zijn koffie. Achter de beslagen ruit toog een schimmenstoet. De kellner veegde een opening. Hij schoof terug in zijn stoel, stak een cigaret op, genoot. Hij zag de vrouwen gaan en zij keken!

Herdenking van zijn zomerreis: hij liep Scala in, zat tusschen deftige lieden; één groette: zijn chef.

Toen hij naar huis keerde waren de straten leeg, hij kon zich niet bevrijden.

Droomen doorwoelden zijn slaap.

's Morgens op kantoor de typistes. Man en vrouw scheidden zich. Vermoeid leunde hij tegen een sorteertafel. Sloeg zóó wezenloos hem lust?

Vóór hem grijnsden cijfers. Maar hùn

lenige handen.... Zij bewogen zeer vlug. Machine. Dachten niet. Hun bleeke hoofden waren steeds geknakt. Eén was jong.... en leelijk. Hij smaalde: Het noodlot van zijn leven! Zette zich aan zijn lessenaar. Feller kraste zijn pen. Starre letters. Even besepte hij wat hij veronachtzaamde. De conciërge bracht koffie. Hij schreef door. Dronk, toen de anderen gedaan hadden.

In het vervolg zou hij minder met hen spreken. Zij verdroegen het niet: uitgestooten.

Nu waren zij vriendelijk en beleefd. Maar zij fluisterden. Zijn voorganger nam ontslag. Hij werd gepasseerd.

Deze trap versmeet zijn trots. Schaamte hield hem dagen thuis. Zij drukten zijn hand, toen hij terugkwam.

Hij was een oud man geworden. Wrok verzuurde zijn wil. Hij kreeg hebbelijkheden, werd karikatuur.

En dit alles zag hij gebeuren, lijdzaam. Zoals eens zijn oog zich wende aan het vallen der blaren.

Maar hoog in zijn hoofd klom een licht: dat hij de schepper dezer dingen was. Dat dit alles gebeurde door zijn wil. Dit scheen

hem, moest wel de kern van zijn leven zijn. Doch geen die hem kende. En ook dit was zijn wil. Zóó werd de wereld een spel.

Tot hij las van den dood. Het was een oud boekje, dat hij langgeleden uit een stalletje had opgediept. Tusschen vergeelde papieren viel het voor zijn voeten.

In den trijpen leunstoel boog hij voorover.

Nacht sloot blauw om zijn hoofd. De sterren flitsten. Het vlak van den weg, wit, verschoof. Zijn nagels schampten het weeke wangvleesch.

De dag viel om. Blanke strepen vloeiden uiteen. Schaduw kroop steil tegen de huizen. In hem woelde rusteloos het donker-licht. Zijn oogen vonden den hemel niet.

Menschen trokken scheeve gezichten. Keien klotsten. Hij was dronken. Zijn hoed rolde voor hem uit. Achter zijn rug woei een orkaan. Een blad ritselde sarrend langs zijn oor.

Op een achterbalcon van een tram gepropt. Zijn beenen dreunden, hij klappertandde. Ze lachten, oogen en mond zwarte gaten, hun gele handen bedreigden zijn borst.

Zijn kamer: een hel van licht en warmte. Damp besloop zijn gezicht. Het stonk naar tabak. Het raam knarste.

Hij keek schichtig rond: de klok. Nauwkeurig berekende hij de gebeurtenissen. Deze onverzettelijkheid van buiten af maakte hem kalmer.

Iemand zat tegenover hem en deed een verhaal: de kaarsen brandden ten einde, de pitten doofden in vloeiend was. Een poeder-blank maanschijnsel verhult den ontluisterden disch. Nog éénmaal springen de vlammen óp, over de strakke gelaten scheert een kortstondig licht. Tevergeefs zoeken hun vingers steun tussen het welkend tafelgroen. Een glas rinkelt aan scherven.

Met een ruk knikte telkens zijn hoofd bevestiging. Hij strekte al vertrouwelijk zijn hand....

De wijzerplaat droeg wankele cijfers. Een dialoog tussen tijd en eeuwigheid.

Hij draaide de lamp neer.

In den half-donker klonk het tikken luider. De wanden van de kamer sprongen rhythmisch uit en in. Zijn kille handen zetten de klok stil.

Beter glijdend.... Hij draaide de lamp op. Lenig weken de wanden, maar het licht rijpte zijn angst. De vrucht viel....

Zijn oogen openen zich onzeker. Hij stond op en zag het verstromend vlak, dat zijn leven was. Beter glijdend... Hij, die gezocht had een kern! Door de open ramen woei lentewind.

Hij ging uit. In het park groenden teer de struiken. Hij zette zich op een bank in de zon. Kinderen plukten speenkruid. Zijn blik volgde het zeilen der wolkjes aan de klare lucht.

Thuis schreef hij zijn half-vergeten vriend. Haalde hem den volgenden Zaterdag van den trein. Vervreemd liepen ze naast elkaar. Ze staken sigaren op, genoten herinneringen.

Hij bleef logeeren, sliep op de sofa. Ze trokken naar buiten. Een nieuwe vreugde spande het land. Ze spraken weinig, hun oogen straalden.

Een week later bezocht hij Verkerk. Maakte kennis met zijn meisje. Ze wandelden gedrieën, dronken op haar kamer thee.

Meer dan de vorige week bleef een

leegte in hem. Ze correspondeerden, maakten plannen voor Paschen.

Fietsten naar het Uddeler-meer. Zijn band sprong. Verkerk reed met twee fietsen vooruit. Zij nam zijn arm, lachend.

- Nou moet jij Herman zoolang maar vervangen.

Ze zwegen. Hun beklemming groeide. Ze voelden zich poppen. Liepen een smal boschpad, bleven staan, wendden zich tot elkaar, hun oogen wijd, hun handen los.

In moeilijken gang bereikten ze de grindweg. Zon-verblind. Achter zich Herman's stem, joviaal. Ze krompen als betrapten.

Traag vloeiden de uren. Verkerks gezicht versomberde. Geen durfde spreken.

Op zijn kamer stond het souper gereed. Ze roerden het nauwelijks aan. Emmy huiverde. Hij sloot de ramen, liet de gordijnen neer, ontstak de lamp. Ze zagen de lucifer beven in zijn hand. Verkerk zuchtte, toen begon Emmy te schreien.

Hij wilde spreken.

- Geen verklaring, Walter. Ze kan gaan met wie ze wil.

Zijn stem was schor. Hij liep naar de deur. Ze hoorden hem de trap afstommelen.

Morrelen aan het slot. De winkelbel ging.

Ze zaten bewegeloos. De juffrouw klopte.

- Laat u maar staan tot morgen.

- Wel te rusten, meneer.

Hij draaide het gas lager. Legde haar op den divan, nam haar hand. Ze sloeg haar oogen op. Hij knielde en kuste haar voorhoofd.

Regen kletterde tegen de ruiten.

Om twaalf uur bracht hij haar naar zijn slaapkamer. Stak den sleutel aan haar kant in de tusschendeur.

Ze sloot niet. Hij beluisterde star haar bewegingen. Even kraakte het ledikant, toen riep ze hem.

Bloesem

In den schaduwloozen dag, ziedend van licht; een korte zomer rijpte haar.

Zij stond blank en onschuldig voor den gesloten, staalblauwen nacht. Een ster fonkelde en verzonk. Maan-schuim versmolt. Zij vouwde haar loome handen over een wereld die brak.

Haar bed was hard en koel. Voor het eerst was haar slaap zonder angst. Zij ontwaakte aan den eersten straal van het morgenlicht; gordijnen wiegden haar vreugde, een hommel zoemde door het open raam. En nog eens zonk zij terug in den droom: hemel boog open, in zon verging haar lied, in zon! Doch zij bereikte de gronden niet, noch de grenzen, zwevende boven dood en wolken dreef in eeuwige ruimten haar stem te loor...

Zij hoorden een zwakke galm verwelken: eeuwigheid; sprong met een donkeren kreet extatisch in den aanwentelenden dag. Vreugden vlagden haar weg. Haar strakke handen droegen den vollen zomer gaaf. Niets meer verspilde haar onrust. Een vriend vatte haar slanken pols, glim-

lachend gleed haar hand over zijn donker haar. Hij legde zijn hoofd tegen haar schouder. Onbewegelijk zaten ze: godsmaagd en knaap. Toen hij haar zoenen wilde, sloeg zij - schaamrood - zijn wang. Hij ontweek bedeesd. Bevend stond zij in de kamer, lange schaduwen beschermden haar stekende borst. Haar oogen gleden dicht: zij herstelde zich. Ging door den schemer vreesloos als een nieuwsgierig kind. Over het balkon gebogen ademde zij de stad. Uit licht schrompelde twijfel, huizen vielen in avond terug, lampen ontloken. Ros schijnsel vloeide hoog om haar mond. Zij dronk en keerde verzadigd tot haar slaapvertrek.

Dien morgen dreven de wolken als witte schepen voorbij...

Haar zware oogen zagen vervloeien het week gordijneblauw, golvend bewogen op den luchtigen zomerwind.

Naar den middag gericht haar stem: koperen bloedklop sloeg in haar keel. Zij ontzette: een zwijgende hemel verschroeide haar zang. Op den smartelijken divan

rustte zij machteloos. Dalende zon begeleidde onafwendbaar haar nederlaag, tot zij den schemer kruiste: aan haar lichaam bloeiden aarde en sterren open. Uit opalen wanden vlamde koortsig haar trots. Doch zij vlood niet meer naar de onzekere verten van den tijd. Langs het venster wentelde een blad. Onder den gezwollen hemel wachtte zij blootshoofds den eersten storm. Zwart-gebald barstte vlaag na vlaag in den ritselenden tuin, een roos verwoei; splijtte licht: droom. Kille regenslag; zij ging sterk en veerkrachtig. Aan den verblindenden kroon gaf zij zich onbeschroomd. Een ovalen spiegel verried haar jeugd. Heleen die haar accompaneerde durfde niet spreken. Zij rookte lachend een cigaret, maar in den blauwen walm floersten zich haar oogen.

Toen zij alleen was trok een bittere geur over haar ontspannen trekken. Zij voelde zich in moeheid vergaan, niets hield haar staande dan de strakke straling van het licht. Koorden trokken recht, vlakken schoven aaneen: in een ademstoot hervond zij zich.

Uren stroomden over haar open oogen naar den nieuwen dag...

Elke weg werd door lessen gestremd. Zij ging met een open hart en keerde beschaamd of ontnuchterd. Onder het gulden loover schreed zij eenzaam; de vaart lag blank en kalm; in de weiden stond reeds het vee gedekt.

Straat-armen vingen haar in hun rusteloos licht, gezogen naar het centrum: spiegelend asphalt, overzwermd. Omringd door blikken, verbeterd of brutaal. Zij meende dat vlamme maskers haar voortgang beletten, ontweek, raakte verstrikt. Op een donker trottoir ketsten haastige stappen, uit een portiek schoot een heer, groette.

Met trillende polsen bereikte zij haar kamer. Angst liet niet af van haar nerveus gebaar. Zij stootte een vaas aan scherven, wondde zich. Het zoete bloed verlamde haar wil. Tusschen bonte kussens sluimerde zij droomloos, haar handen krampachtig gebald.

Zij zaten op Durand's atelier, Heleen speelde Ravel. Na de thee zong zij twee liederen van Debussy. In zijn faunskop zag zij de oogen verdonkeren.

Bij het afscheid vingen zijn warme handen haar vreugd.

Thuis wachtte Karel gebukt, zij kuste hem. Waarom sloeg je me?

Hij kromp voor den zachten lach van haar witte tanden.

Zij aten samen. Durand liep achteloos aan hun tafeltje voorbij. Toen zij opstonden, stond hij achter hen. Ze bleven laat op zijn atelier. Zij schonk thee, zong. Den verderen avond lag zij behaagziek in een laag stoeltje tusschen hen in. Zij werden stil: spanningen vochten zich baan. Met geloken oogen genoot zij boven den weerloozen afgrond van haar aanwezigheid hun voorzichtige tournooien. Durand begon heen en weer te loopen, Karel stak een cigaret op. Hun nerveuse bewegingen bedwelmden haar: op droom-afstand speelde een stroeve arlequinade, waarnaar zij kritisch keek. Eén oogenblik geraakte zij schuchter tusschen hun houten driften, toen gleed door nevelen haar slanke stem...

Zij drukten elkaar als vrienden de hand.

Donker benam haar lach.

.... duwde schemering dwars door den droom: zijn strakke handen kromden zich

om een gespleten maan. Wind hief vergramd naar zijn kloekmoedig hoofd. Hij schreeuwde niet, hoe ook een steile angst zijn oogen weerstand bood. Vuur hagelde zijn blik. Een vrouw doorschreed zijn lichaam....

Haar handen lagen in de warme zon, om haar verdroomd gezicht lag loom de schaduw....

Zij ontwaakte schuw in den roekeloozen herfst, een spitse zon beet aan haar vingertoppen.

Het dunne licht hing als een nevel om haar lenig lijf. Stemmen lokten haar naar eenzaamheid. Zij liep smalle wegen, sloop tusschen grijze dennen, dook in een beschutte delling ter rust. Onder den zwartgestreepten hemel gevangen; de wereld trok samen tot een kooi: nooit wist zij zich veiliger. Gipsbeeld gekanteld tusschen mieren en mos. Een vlinder wiekend tegen de koperen staven van een verlaten dag.

Wind-golven bogen de takken uiteen: zij ontweek schichtig als een jong hert, naar den zonnigen heuvelkam. In een stil dorp at zij haar brood. Een boerekind speelde met een lappenpop aan haar voet.

Binnen de verweerde muren van een belommerd kerkhof door onzichtbare handen geleid, schoot boven het woekerend gras aan elk graf haar bloem omhoog. Uit troostende kelken bloeide vergetelheid. Een milde dood schreed zegenend in haar spoor. Wit werden de verten en bloesemend, wolken zoomden aarde, haar oogen ontvingen de maan-schim purper, zij zong.

Huizen strekten haar tred; lampen schommelden boven haar zalig hoofd. Tegen muren van licht brak haar schuchtere lach. Nacht werd haar dans en vruchtbaarheid.

Een man greep haar hand: zij ging. Door eindeloze duisternissen vluchtte een zilveren straal. Naakt en vergeten lag haar lichaam in het parelend gras. Haar bezinning groeide uit een ochtend-sluier van mist. Geschonden keerde zij in haar doode kamer terug. Op het tafelkleed lag een kaartje van Vincent Durand.

Kille handen snoerden haar hart. Voor het raam gewrongen staken bladerlooze takken in de wrakke lucht. Haar lendenen smartten. Zij droeg de pijn als het begin van een gewijde marteling: somber en deemoedig. Dagen lang doorvlijmde haar

angst. Doch de schoone rondingen van haar zang heelden elke breuk. Slanker werd haar blik en blonder, dieper de donkere bron van haar stem.

Tusschen deern en maagd wankelde haar lot.

Een week later trof Durand haar thuis. Terwijl zij thee dronken belde Karel. Zij gaf belet.

Haar armen werden nalatig, waakzaam haar oog. Durand aarzelde, haar driftige lach scherpte zijn trots. Doch elk zijner woorden schonk zij milder terug.

Zij reisden over Parijs naar de Bretonsche kust: witte zon blindde hun vaart, geluk vlamde ten hemel; de veerende wanden van hun coupé besloten gierig hun kostbare verwachtingen. In den schemer huiverden ijle droomen om hun tocht. Een korte wind woei over de duistere vlakten: zij lagen prijsgegeven aan den doorstormden nacht. Licht overrompelde hun schaduwgrot: dwarse schijnen maaiden de extase van hun teedere handen. Maar ontzaggelijk greep hen de wereldstad en dreef hun smalle vreugden naar een nieuwen droom: tusschen maan-lichte daken klom

hun hôtelkamer rillend omhoog. Het breede, witte bed verstijfde hun hart, zij sliepen vreemd naast elkander...

Den volgenden avond bereikten zij Loment. Het sneeuwde. Een snerpemde zeewind teisterde het verweerd kozijn. Van uit hun raam zagen zij de flikkerende havenlichten. Spleen boog hun kernen uiteen.

Op oudejaarsavond keerde zij ontgoocheld in haar eenzame kamer terug. Het divandek lag met verdorde bloemen overstrooid; ze ritselden tusschen haar bevende vingers. Het gashaardje knalde aan. Weenend zat zij onder het goede licht, klagelijk jammerend om wat verloren ging.

En haar stem verdonkerde zeer....

Virgo

In den hoogen avond stond ze, huiverend omhangen van maneblank licht. Wolken plooiden zich aan haar weerlooze borst, oogen werden stervens-moe in haar ontdaan gelaat. Het bosch rekte zijn donkere flanken ten sprong, schaduw zwaaide tot haar stille voeten. Zij voelde dat God haar verliet.

Een roode kreet sloeg uit haar starre keel, vluchtten haar handen hemelwaarts. De koele lijnen van haar kuisch gewaad ruischten uiteen en vloeiden tastend over den broozen grond, een barre zon begon te stralen aan haar hart. Vuur ploegde bloot den vroomen bloesem van haar donkeren schoot; maar tot de palmen van haar schuwe hand riep nog één spitse schijn. Toen schoven voor haar stem de luiken dicht en oogen keerden zich naar den omfloersten dag:

De kloostertuin lag in een wilde lente scheef-gegroeid, haar cel beklom een monsterlijke bloem: gepurperd perkament. Het Moeder-beeld brak van den kalken wand en viel boetvaardig in haar krib.

Zij had het verste pad gewied; dronken van aarde en dauw rijpte haar droom: in

zijn verlaten wereld een kristallen kern...

Gebogen schoof zij den grendel van de ontstelde poort.

Droomend ontwaakt in vroegen zon: zij wischte nacht van haar verheugden tred en schreed de verten zingend tegen. God nestelde in haar deemoedig haar, een luwe wind doofde aan elke luchterkroon een ster en noodde het water tot een zachten dans aan haren voet. Heuvelen beklommen de kim. Zij koos een steil en steinig pad, en steeg: een bleeke maan. Toen onder haar azuren blik de breede aarde openlag, welfde de hemel zich: der Sferen zang werd luid. Machtig doorstroomde dit haar nietig lijf. Schepen ankerden, engelen begroetten haar ziel...

Het land wierp vlam en walm, een donder brak uit den gebarsten grond: de heem'len stortten in. Een wervelstorm knakte het ranke riet van haar bestaan. Zij zeeg aan aarde's rand en zag de landen koepelend in zon en groot.

Zij daalde stil en met verlegen handen naar het dorp. Een landman schaduwde haar weg.

De koele melk gleeed als een glimlach door haar keel. Zij dankte, zat in den blanken tuin beschroomd ten gast. Violen neigden tot haar droomend hart, maar kind'ren strekten oogen naar haar stem.

Haar lippen droegen bloemengeur en licht. Het kruis lag als een doode vogel in haar schoot. Over het blozen van haar vreugd ontfermde zich de late dag: zij bad.

Haar leger mondde aan de nacht....

Zij hoedde elke trage ster. De toren telde uur na uur. Een vonk verglom. Zij dacht dat zij niet leven kon in een zoo zoet gevaar.

Ten morgen klom haar bloed strak en bezonnen. Stad boog zich naar haar sterke komst. De huizen gleden als een rozekrans door hare hand, straten vertrad haar kleine voet, licht teekende verrukt haar weg. Toen zij den middag had verstooten van haar borst, beloken zoele lanen haar verstrooiden gang. Zij tastte menigmaal de zelfde bloem en brak dezelfde schaduw

van denzelfden boom. Maar om haar schreden stond een vroom ontzag.

Zij sliep alleen in het vervallen zusterhuis. Vier spiegelscheuren kruisigden haar schuldig lijf, haar bleeke lach bereikte het verleden niet....

Zij legde in blinde duisternis haar witte kleeren af.

Aan elk venster droeg zij den blijden tooi van hare nieuwe staat voorbij. Koelte woei door haar bloed. Een schilder zag haar blond gebaar... en zij veroverden den ganschen dag. Zon week van hunne slapen niet, noch droom. Zij bouwden werelden uit kleur en licht aan donker's kim. Vervoerd ontstak hij zeven kandelaars in het vertrek. Doch zij vermeed het bruidsbed door een schuwe vlucht. Zijn vloek rende haar na.

Uit den verlaten nacht klaagde haar stem omhoog.

Maar vreeslijk hiew zijn lust haar angstig vleesch.

Toorn valt van zijn gelaat. Haar wonden bloeden, zij bezwijmt. Hij draagt haar

wankel naar zijn bed. Deerlijk ligt haar ivoren deugd gekwetst onder zijn klaren blik. Hij knielt en kust geknield de kille spitsen van haar borst. Zij schreit.

In den grauwen morgen gaan zij zonder groet uiteen, een witte roos bloeit stralend aan haar hals. Pijn roept een wreed visioen voor haar vermoeid gezicht. Zij baadt: zon schrijnt haar wonden mateloos.

Dit is de laatste smart die haar ontvalt. Nu buigt zij zeegnend naar de dorre straat en hare voeten worden zeldzaam rank en mild....

Zij draagt de zonde als een heilig licht.

Eerst toen zij weken lag, trok om haar zwerend lijf den zachten sluier: leed. Haar blauw-gezwollen armen legden de doode handen in elkaar. Haar oog klemde zich vast aan zuster's schoot, waar glom in een vergeten zon de kleine, ebben crucifix.

Een jonge priester hechtte vergeefs de scheuren van haar vergankelijk bestaan; als gruis glipten de woorden tusschen zijn wijd-gespreide hand. Zij staarde met harde oogen naar zijn bloozend kinderhoofd, maar

toen hij ging, zag zij hem - bitter schreiend - na.

Dien nacht bewoog hij schichtig in haar droom. Doch dagen rondden zich genezend om haar verschrompeld lijf: een oude halfverlamde vrouw droegen zij door de sombere poort van het Maria-hof.

Aan deze wereld bloeide het late wonder van haar kracht:

De vrouw die haar verzorgde, jong en bleek, gebannen in den valen kerker van verdroomde jeugd, dronk uit den glimlach van haar scheeven, rimpeligen mond een hecht geluk: en zelf verklaarde dit - een zilvren weerschijn - het eigen schemerend gelaat. IJle stemmen spraken door haar donker-kloppend hart: zij vernam den ratelslag der uren zwevende boven de grauwe velden van den dag. Zij bad, aan sterren klom haar moedig woord.

De vrouw stond barvoets op den zand-bestrooiden vloer:

- Ik ga.

In zijn verlaten wereld de kristallen kern.

Zon bluschte spoedig haar ontstoken blik.

Ondergang

Hij doorliep den vlakken nacht. Het flitste schril en knetterend. Een ruime adem strekte zijn borst. Die hem vervolgden werden bedreigd door een verwoeden donder, en schuilden in het kreupelhout. De hemel fladderde boven zijn hoofd, tegen den regen leunde zijn verweerd gelaat; zijn sprong was koen. Nog hing gevaar bleek-grijnzend aan zijn bebloede kiel, al klemde lust verraderlijk den eigen strot. Weer vonkte het mes in zijn verrukte hand, bloed brak - een milde deernis - warm en genadig over den rafeligen mouw. Haar stervenskreet verwelkte onder zijn donkeren greep, oogen zochten den gedrochtelijken wrong der rosse haren...

Een wiekslag schrikte hem op. Hij dook, een kogel floot voorbij. De spoorbaan schutte hem, treinen renden naar den dag. Mes en kiel groef hij in den doorweekten grond. Onder het oog der roodomvlamde zon sloop hij de vochte bosschen in. Hij drong tot waar een schimmel-groene duisternis zijn kloppend hart omsloot en koesterde. Doch uit zijn korten slaap steeg deze droom:

Vanuit zijn raam zag hij haar blankverhulde spiegelbeeld en stroomende het ongetemde haar. Toen hij den tuin besproeide, luidde haar zilveren stem aan zijn betooverd oor en bij het heengaan streek in den leegen avond de vlossen zoom van haar gewaad langs zijn vereelde hand. Hij volgde bleek haar fulpen tred en juist dat zij zich - aan het verste einde van de heg - buigt over een half-geloken winde-bloem, knakken zijn ruige vuisten haar bezwijkend lijf.

Hij ontwaakt, betast zijn opgerukte boezeroen, het koele mos, de scherpe schors der naaste boomen; zijn voeten schuifelen over het korzel hout, zijn oogen dwalen - doelloos - verder dan het betraand verschiet.

De as van zijn bestaan wentelt zich naar omlaag.

Hij staat stil, luistert scherp. Geen tak beweegt. Hij wroet in den vermolmden grond. Zijn handen grissen een witten wortel bloot. Hij zuigt het schriële sap, de zerpe smaak bezweet zijn huid. Dan

werpt hij walgend zich aan een verdorden stam: ontblaarde wingerd.

Schaduw en walmen hun lach over zijn kluistering. Het licht vestigt slinksche teekens vóór zijn voet. Hij verzet zich, wordt gedragen in het wantrouwend gras: gerechte schichten ontvangen hem. Hij ligt bedolven als een doode onder trillende bloemen van zon, snikkend. Een gaai krijt zijn schuld. Maar de hemel blijft hard en onbewogen. Hij keert zijn verwrongen blik naar het sterrelend blauw, weerstreeft niet, stort in de knie, bidt schor: Vader vergeef...

Stemmen naderen. Eén oogenblik richt hij zich hoog in den voltooiden dag: sprongs-gewijs neemt hij de vlucht. Achter hem scharen zich de struiken te weer. Geschramd ploft hij - een duiker - door het verglijdend loover ademloos in een verborgen kuil, en aan zijn slapen hamert het gezwel der aderen...

Hij tuimelt uit den nauwen koker van zijn brein in een besluiteloze schemering: groote handen vlerken en verkrampen zich. Een bloemkelk waaiert vuur. Het kouter ploegt de drifte kronkelingen van

een bevruchte vrouw, de voren zwalpen schuim en bloed. Maan sikkelt sterren van de lucht: zij leken schrijnend in zijn zwart-gesplakten mond en zengen tong en ingewand. Blinde pijn jaagt darren zwermend door zijn hoofd. Een geile schim danst holen-donker voor zijn puilend oog. Hij sleept zich tot den boschrand, wind bemachtigd zijn verwrongen lijf. Hij geeft zich over en wordt geleid door steile korenvelden naar een vervallen schuur, hurkt loerend aan den leemen wand... haakt van de waschlijn wol en baai, baadt in een purperen beek - een lach ontschoot zijn keel - en wandelt, als een zwerver eenzaam, door den vergankelijken nacht ter stad.

Bevlagde uren...

Zingend beklom hij den verlegen dag, zijn stem vouwde de bloemen open aan zijn weg. Blozend gleed langs versperde vensters zijn blik, maar luid werden zijn schreden reeds in den tweeden straat gezet. Aan het station droeg hij valiezen voor een karig geld. Een kroeg verlokte hem

tot drank: het kregel stof barnde zijn keel.

Hij sliep op een voddenhoop, droomen doorwoelden zijn slaap. Bij het aanbreken van den morgen verjoeg hem vloekend een agent. De fonkelende helm scherfde zijn moed. Hij hokte tot den middag aan de bemorste toonbank.

Een vrouw dweilde den steenen vloer, hij schopte sarrend naar haar hoofd. Zij merkte het welven van den schaduw en keek. Hij grijnsde. Zij wachtte gluispend buiten zijn voet-bereik. Toen sprong hij van de tabouret. Zij smeede de natte dweil in zijn gezicht en redde zich door de ontwrichte achterdeur. Hij slenterde de steeg uit, nagekrijscht.

In een benard plantsoen verzonken starend over een grijs-rustieke brug: het schitterspel van zon en water, waaronder, donker vermoed, de doorschijnende geheimen van visch en plant. Hij stelde zich ten troon in dit kristallen rijk en koos de zotste vorsch tot vorstelijke bruid.

Nog eens versprong aan deze mijmering zijn jeugd:

Hij stond bij den omgroeiden kom. Een wulp waadde door de bewogen wei en

vlinders fonkelden tegen het zwenkend hemelwaas; maar van háár komst bleven de verten onvervuld...

En:

Regen groefde den grond, spoelde het kiezel blank; zijn breede handen plukten het bloeisel van een jonge perelaar, zij schulde met haar moeder in het pronkvertrek...

Moedeloos zwalkte hij de paden af, een rosse vrouw ging langzaam voor hem uit. Hij kon zich niet bevrijden van haar verleidelijken gang. Toen zij genaderd waren tot een verlaten plein, blikte zij om en wenkte hem. Hij droeg haar tasch en wees den weg, bleef dralend staan voor het bedompt portiek. Zij leidde hem de trappen op en deed hem wachten in een betralied kabinet: de wanden werden blauw en naakt, de tafel kantelde: een wilde vreugd gleed door zijn armen binnen. De rosse vrouw verscheen ten drempel, trad aarzelend in. Hij wilde haar bereiken met een brutalen greep, maar zij - zonder verweer - legde haar witte handen in zijn hand.

Hij schreeuwde als een bezeten dier, stormde omlaag...

De tram staat stil. Geklemd tussen den spot van dertig doodsgezichten rijdt hij den hemel in.

Aan het einde van zijn vaart, omringd van wuivende platanen, bekruipt hij zich. De zon vertraagt haar wenteling. Het worgkoord legt hij om den bronzen nek...

Twee boeren vonden het geschonden lijf, een aangeroepen voerman herkende het signalement.

Balling

Avond:

Een storm besprong het land, brullende echo van de verbolgen zee.

De dijken ademden zijn tred, maar achter het duin - omduisterd - plooide het windgeweld zich aan de hellingen. Zwijgen verwijlde. Een blauwe maan - asch overstriemd - omhulde zijn gestalte, maskerde zijn blik.

Hij hernam den tocht. Het zand vloede bleek onder zijn zekere schreden uit. Toen hij zijn huis bereikte en de dreigende schaduw der pijnen, bedaarde andermaal de wind. Hij voelde den druk wijken van zijn geteisterd hart en begroef de smalle handen huiverend in den ontvouwden manteljas.

De kamer was stug en vaal, een kaars rondde het licht. Aan het plafond kroop een verstoorde spin.

Hij zette zich: over het grauw-beslagen veld rolde het zwerk....

De geluiden werden zonder zin en vaag. Stad gaf zich aan zijn mijmering:

O vrouw, gestrekt in het geraas der scherpe straten, karmijnen mond, verstarde oogen...

Hij heuvelde de kim met zon.

Bittere uren van vlam- en wond-geslagen kracht, kreunende stem der vuren, kranke bedwelming aan den versmeulden dag...

De schemer vlokke. Hij sprong het duister in met een beschaamden lach.

Hij sliep, gevonnist door de nachtelijke zee. Zijn jeugd stond als een lichtkrans om zijn hoofd: door stormen nagerend, de branding bezwalkend met een geroofde boot, omlaag stortend het duin naar een nieuwen vriend, en dagen zonder makker gezworven over de vlakke wegen van den omtrek, uren verdroomd aan een beschutte pan.

Om middernacht ontwaakte hij, schoof de garage-deuren open...

Het stuur stond schokkend in zijn hand en gutschend spoot het slijk uit de verbogen sporen over den berm. Hij boorde den rechten landweg open, pijlsnel het doel bereikend in den luwen lentenacht. Dag bleekte reeds aan den verlaten kim. Hij klemde zich aan lot en droom. Maar toen de duinen waren weggevloeid in mist, bukte

hij zich. Weg-wentelende boomen tralieden het nauwe pad, niet te ontwijken, en achter hem jaagde de wind.

Zijn vlucht was streng en overlegd.

Hij woonde in een laag vertrek. Een vette walm bekleedde ruit en hemelruim, daken bewaakten zijn blik, tegen den wrakken muur kroop waterdamp.

Hij zag de zee - een ver gezicht - verglijden en verlangde niet; noch vloekte zijn zeer trotsch bestaan.

Maar ook dit kwam niet nader: geen wil beteugelt bloed. Het werk hardde zijn hand, staalde zijn brein vergeefs. Weerschijnende golven doorzongen het blakerend ovenvuur.

Eens keerde hij vier dagen naar zijn oud verblijf.

Den eersten dag dwaalde hij doof langs het gebogen strand, den tweeden kende hij zich en zwom, den derden zat hij - in den beschuimden wind - doelloos op het terras, den laatsten dag - tot souvenir - hielden zijn handen het hemd van een verliefde slet: een flard wijnroode zij.

Hij ging nog in den morgen zeewaarts:

zon dreef - een blikken schijf - op den gekromden golfslag naar de kust en zonk gehavend in het schelp-puin neer, de hemel werd door een opalen schijn verlicht.

Waar hij den duinweg toog te voet, lag aan een overstruikte bocht, welig gebed in bloem en groen, een jonge vrouw. Hij schreed bedeesd aan hare sluimering voorbij. Haar ronde armen brandden zijn rug. Hij wist wat hem ontging, doch aan de lage lucht vermoedde reeds zijn oog de stad. Hij rustte op den grijs-bestoften wal een somber uur: grenzen verwisselden.

Tegen het vallen van den avond naderde hij...

Onder den rossen licht-stolp bogen zijn armen uiteen: de dreuning van het snelverkeer besloeg zijn bloed, aan metalen aderen eindde zijn hart...

Hij nam een vrouw die in haar smal gezicht kristallen oogen droeg. De marmerglans van hare huid lag nachten onbenut. Toen zij zich opdrong, liet hij haar. In een verlopen bar hervond hij haar aan het buffet, zwaar en verzadigd. Zij leefden weken zonder twist. Zijn lust bevloog

haar vadzig lijf. 's Morgens lag zij verwelkt op den bewoelden peel.

Een dronken nacht bevruchtte haar. Zij wilde zwijgen, doch hij - terwijl zij met den dokter sprak - betrapte haar en dreigde met een kort gebaar; zij voegde zich: de kiem werd kind.

Motoren gonsden, riemen vermaalden zijn geluk.

Tusschen de scheeve muren kreet het verdubbeld leven. Een roode sluier omhulde haar gelaat. Hij zag de pijn verijlen in een dood-stillen lach, haar magere handen beefden, haar klare oogen ontvingen den verjongden dag: eenzaam geschenk. Want hij, door wrevel overmand, zat mokkend neer.

Dien nacht droop van het brakke lauwe bloed zijn droom.

Hij vlood: de trans stootte hem terug. Hun avonden versleten onder de blanke lamp; zij zwegen; het licht vrat aan de nerven van hun leed. Het kind sliep veilig in een kamerhoek.

Door den bebloemden ruit blies hij

zijn adem: de straat lag hard en leeg...

Een vlijmen wind hersneed zijn grillen vonkend in het duister glas.

Tot middernacht zaten zij om de tafel, waarop hun handen - brons en been - langzaam verkwijnden. Zij wisten dat zij leefden nauwelijks, dood school in elk geluid, de glans der oogen doofde...

Toen zij de kleeren schoven van hun huiverend lijf, werden zij door den laatsten drift belaagd. Tegen den morgen lag, van kou bevangen. zij op den wit-geschuurden vloer.

Hij viel met een gesmoorden kreet over haar heen.

Zijn smart maakte de aarde wrang en dras. Hij borg zich in het splinterend riet van een bevroren poel: een angstig dier. Zijn oogen zochten het barre veld, een kind liep kreupel naar den schrillen wind, luid schreiend.

Hij keerde terug, de zon hing rood boven de stad...

Eindelijk - zijn hart sloeg wild alarm - bereikte hij de deur en sloop de holle trappen op.

Een blonde man besliep zijn vrouw.

Over de tafel lagen - geurend - witte sering, een snoer van maansteen, kant en satijn...

Zijn adem klom - hoog vlamdend - tegen hun droom, doch zij verroerden niet.

Hij ging, en uit een ruimer wereld namen zijn longen lucht; zijn kluisters vielen af.

Aan zijn vergrijsde slapen vleide de lente zich, gansch onverwacht en zeer lichtzinnig.

Vleugel-rank werd hij ontvoerd naar de bekranste zee.

Oogst

Dagen brandde hem zon; vinkenslag hoonde zijn nederlaag.

Hij reed over de barre heuvelen, aan zijn slapen gloeide het witte licht. Toen hem de koele stilte omsloot stortte hij zwaar uit het gehavend zaâl, het paard verdween tusschen het struikgewas. Zijn stem sprong in een hulpkreet stuk, het duister golfde om zijn drogen mond, ruig van ontsteltenis; zijn geschramde vingers spreidden zich machteloos: droom-spinnen aan wapperend web.

Takken scheidten zich, maan glinsterde: hij rees verstard, zakte tegen een geknotte stam terug, dood.

De deur opende zich en door den tragen nevel verdween een gestalte. In de krib lag schreiend het kind alleen; burenen namen het tot zich. Een jaar later keerde de moeder in het dorp terug, haar grijze haren fladderden op den herfstwind, om haar middel droeg zij een verkleurde sjerp. De kinderen liepen haar scheldend na.

Die haar zoon verzorgden zagen met angstige gezichten haar wederkomst: doch

zij trok verder, haar grijze haren fladderend op den herfstwind...

Jaren helmden zijn dubbelen kruin, makkers droegen de sporen van zijn heerschappij. In elk woord wortelde zijn wil, elk gebaar hardde zijn trots. Tegen den weerstand der ouderen klom zijn durf, doch toen in drift hij zijn pleegvader van den hooizolder stootte, dreef een radelooze angst hem ten vlucht.

Dagen ontweek hij de menschen, hongerend om de norsche hoeven. Aan den wegkant vond hij een slapende marschkramer; terwijl hij zich over hem bukte, sprong uit de struiken een hond naar zijn keel. Met de eene hand worgde hij het dier, met de andere hield hij den schreeuwenden koopman neer. Stappen antwoordden haastig en luid. Eén oogenblik zag hij boven den somberen slootspiegel zijn vertrokken gelaat... Zijn vuisten wrongen krampachtig het rood-betogen hoofd van zijn slachtoffer in de kille modder.

Wat hij in drift en angst beging vond naar zijn droomen uitweg. Argeloos zwaaiden in een bewalmde smidse zijn gespierde armen den moker; maar achter zijn ge-

fronste brauwen verborgen, kiemden zijn kindergedachten.

De deern, die zijn maal bracht - zij was jong en groot - besliep hij een zomerschen onweersnacht, over hun wilden slaap viel de hemel aan scherven. Dagen dwaalde zij door het manshoog koren: hij vertoonde zich niet, Ter gezetter tijd baarde zij een blonden zoon.

Toen hij keerde met den nieuwen oogst, grepen de boeren naar hun vlegels en dreven hem de bosschen in. Zij ging hem na, zonder het kind. Bij zijn ontwaken lag zij schuchter naast hem. Hij vroeg niets, legde zijn verwonde handen in haar schoot.

Zij trokken den zoom langs, een houtvester verschafte hun werk en onderdak.

Zijn bijlslag kloofde het kreunend hout, Schaduw besloop zijn voeten. Onder den diepen hemel ging hij gekromd, maar bij de arbeid... boom na boom viel in zijn greep. Zoo werd hij heerscher als in zijn knapen tijd.

Aan menschen mat hij zelden nog zijn kracht: dieren bedreigden zijn wil speelsch, zijn vrouw vermagerde achter het hooge keukenraam, zwijgend werden

de blokkestapels langs de paden geteld.

Op een lichtloozen winternacht roofde hij het kind: vlokken golfdonker over de luiken. Twee maal wachtte hij tot zijn spoor was dichtgesneeuwd. Bij de woning stond hun slede gereed; zijn vrouw zwaaide langzaam de smeulende lantaarn, grommend verrezen de schaduwen der honden.

Over grauwe vlakten zwierven zij eenzaam. De wind klom met den dag, rood brandde de zon en vijandig; zij bereikten de kust; onder de rotsige bochten ziedde het schuim. Op den hoogsten top strekte ten sprong zich zijn sidderend lichaam...

De vrouw droeg teeder het kind door den zwarten storm, nacht omhulde haar wankelende schreden. Huilend joegen de onbestuurde honden naar den terugweg en sleurden met zich het splinterend hout der slede.

Inferno

I

Voor het getralied venster stond dien nacht de bloem, ros en groot...

Hij wierp zich op den brits om en om, van den somberen gloed verschrikt, de handen afwerend gestrekt.

Stap-galm naakt en keert, naakt en keert. Bij het terug vloeien der stilte vangt het vlammen heftiger aan, hooger rekken de tongen zich om de weerlooze staven; door een nevel van vuur ziet hij den geblokten nachthemel verschrompelen. Walm slaat schaduwend neer op de gegroefde tichels. Ontzet wijkt hij naar den muur.

Tergend-traag beklemt de vrees zijn gezwollen strot: het dunner adem-hijgen eindigt in een scherpen gil. Tegen den emmer valt zijn lichaam slap.

Het witte licht is wankel in zijn cel als hij ontwaakt: reeds scheert een lijster luid voorbij en tuimelt door den breeden zonneboom, wiens verste twijgen reiken

tot zijn oog. De bloem ontbladert, de fletse stengel draagt den stamper bloot. Knielend leest hij het zestal blaadjes van den grond en glimlacht.

II

Op de binnenplaats: tusschen de steenen woekert gras en lepelkruid. Zij gaan het klinkerpad, hun schreden sleepen, over het grijze vierkant spant de zon haar net. Tegen de grijze ruggen kleeft de verlamde blik, onnoozel, vaag-starend.

Er is geen schuld, denkt hij, enkel verschrikking....

Eén voor één klappen de deuren toe. Van den stapel neemt hij werktuigelijk een nieuwe zak, trekt naald en draad - zijn vingers aarzelen - door de stroeve stof.

Gedachten dwalen: de lont gleed als een vuurslang snel en zeker uit zijn greep... uit deze lam-geslagen handen; machteloos van haat het schelle hemel-splijtend laaien van de eerste vlam! Vluchtend nacht aan

nacht. Daags schuil bij kameraden, die hem in kelders sloten, waar het water gulpte, ratten knaagden, en in den schemer wierpen van den nauw gedaalden dag; teerkost: een homp verschimmeld brood. Hoe zij hem vingen strompelend door den laatsten akker voor de grens....

Hij heeft de armen voor den borst gekruisd. Het licht vergrauwt.

III

Uren rijgt hij aaneen, peinzend gezeten onder het venster, een lichtvlek - het portret van zijn moeder hangt naast de deur boven het voeteneind van de matras - kruipt beverig van muur tot muur.

Hij schreit. En ziet haar weer, als hij haar liet toen men hem wegleidde uit de beklagden-bank: haar zwarte wanhoops-armen zwalkend voor zijn traanloos star gezicht. Tusschen zijn knieën klemt het verachtelijk werk.

Hij schuift de drievoet gereed, nadert

moeiteloos zich dragend. Vlerken fladderen ten sprong: aan de spijlen gedrukt, krampachtig gekromd, de ellebogen teruggestooten, blikht hij door leege straat-tunnels over het doode golvenspel der daken naar het blauw geboomte dat de stad omrandt. Schuchter-ontplooid loover, zijn pijnlijk geklampte vuist schier bereikbaar, vergetend...

Hij laat los, tuimelt neer: sterren verschieten.

Versuft kruipt hij naar zijn slaapsteê terug en sluimert in.

Bleek breekt de morgen door het venster, aan zijn voeten ligt bloesemend lente en zon.

IV

In zilvren schilfers spat het water zijn borst-huid af, het schuim sliert van zijn haren. Hij wordt gewaarschuwd en slentert ter zijde, elk bewegen gestremd. Wrijft zich onwillig droog. De anderen lachen, één fluistert iets. Het heete bloed slaat in hem op. Hij voelt een blik argwanend op zich rusten.

Een dokter komt, monstert zijn peluw,

stelt kortaf vreemde vragen en gaat. Nog half ontkleed staren zijn oogen over den blauw geruiten tijk....

- Smeerlap, kleê je an! snauwt door het tralie-luik een stem. Krimpnd geeft hij gehoor.

Den ganschen nacht is voetgeschuifel aan zijn deur.

In de marmeren cel - de schaduw is hard en verstorven - ligt hij wakker. Nog tuiten scheldstemmen door zijn hoofd, dat schamel afhangt boven den maanlichten vloer, maar aanruschende metaalklanken drijven hen uit. Nu zich geluid in het verstillde schijnsel mengt, vangt zijn lichaam, half-bewust, te drijven aan, deinend op den vreemden blanken vloed die mèt den uurgang wast. Langzaam verliest hij het besef zijner lijfelijkheid: als een droom is het hem waarin verglijden zinnen en wil.... Alleen de strakke stand der oogen - tot het uiterste gespalkt - herinneren vluchtig aan de werkelijkheid. Néér slaan de wanden: een zweven, wind-bewogen, draagt hem uit: Tuinen wijken

bloesem-wit, om riego toppen winden sneeuwen sluiers los, het kiezel fluistert late stappen... Tegen den melken hemel teekent zich de stad.

Lamp-zonnen schroeien de mist, zwartvoos vallen de gaten onder hem: geraas wemelt voorbij...

Den volgenden morgen vinden zij hem bewusteloos-liggend op de matras.
Behoedzaam dragen zij het ingevallen lichaam naar de ziekezaal.

V

Verplegers gaan tusschen de bedden heen en weer. Op den rood-gestreepten deken liggen zijn trage handen.

Nog is zijn oog betogen van schemerenden dood, wijfelt de zwakke hartklop...

De deuren van den dag schuiven vaneen: stilte en zon.

- Het is geboet! murmelt zijn stem,

onwezenlijk ver, en wacht... Nabij antwoordt een kreunen in hoest gesmoord. Ontsteld richt hij zich op.

Aan den pleistermuur hangt scheef een witte jas, met bloed bevlekt. Als het stervend vlerken van een neergeschoten musch sidderen de panden in de tocht.

Een angst-schreeuw uitstootend, vlucht hij in wilden ren over de zaal. Toesnellende bewakers grijpen en knevelen hem, na kort verzet.

Snikkend strekt hij de saâm-geklonken polsen naar het hooge bovenlicht van de bekleede cel.

VI

Weken wordt hij geobserveerd: zij meten schedel en voorhoofdslijn, hooren hem uit over zijn jeugd. Hij is gewillig als een mishandeld dier, maar als zij raken aan den avond toen Marie hem sloeg - zijn lach verried haar lust: zij lagen op den berm, speels streelden haar zijn

handen... hij lachte om een krul die van zijn vinger sprong... - versombert hij en zwijgt.

In dromen spreekt hij:

Ter vergadering gaand dien nacht, alleen; hand aan den rood-geslagen wang; op elken straathoek fladderen haar rokken, met anderen zag hij haar vóór zich gaan, haastig. Stem-rumoer, blauw-omdampt; het stakingsbesluit valt juichend; hij wordt terzij genomen, knikt ja; gaat mee naar een vervallen kroeg. Krijgt geld dat uit zijn vingers rolt over de keldertrap, door bloote armen nagegraaid. Hij loopt, onder stekende sterren, naar het aangeduide huis, opent het hek, sluipt langs rhododendronstruiken, tot het zij-bordes. Bukt zich, en keert al wikkkelend van den spoel het lontkatoen... haar krullen, lacht hij. De vlam schiet uit, rent smeulend voort. Aarde en hemel slaan vuur. Hij valt... en vlucht.

In dromen spreekt hij. Die hem beluisteren, vinden geen verband.

Den eersten herfstdag - dor blad bestrooit den vloer - treedt hij over den drempel van zijn oude cel.

VII

Zijn moeder zendt gekleurde prentkaarten en een bijbeltje, uit den band gescheurd, dat zijn vader bij zich te dragen placht. Het bruin-doorloopen, vlos papier waaiert nadenkend in zijn hand.

Een plaatje legt hij vóór zich, het stelt een landweg voor, door rijpe korenvelden omzoomd, twee menschen wandelen er gearmd....

De korte dagen breken aan. Hij leest: 'Voorwaar, voorwaar zeg ik u: een iegelijk die de zonde doet, is een dienstknecht der zonde. En de dienstknecht blijft niet eeuwiglijk in het huis, de zoon blijft er eeuwiglijk'. Bevend sluiten zijn lippen zich.

De nacht nadert, kalm legt hij zijn hoofd te slapen.

Op de binnenplaats, in scherpen wind, staan ze bijeen gedreven en kijken verlangend naar de bevroren tralie-ramen.

Intermezzo

uit Samendrift

Zijn jeugd vlood rimpelloos tot - korten tijd na elkaar - zijn ouders aan dezelfde ziekte bezweken. Hij was vijftien, in de tweede klas van het gymnasium. Zijn oom, die als hervormd predikant op een groot dorp in het Oostelijk deel der provincie stond, nam hem mee. Dagelijks reisde hij naar Winschoten heen en weer.

Toen hij in Groningen student werd, zette zijn leven aarzelend in: op zijn kamer verdroomde hij het bitter-uur, bij niemand sloot hij zich aan. Zijn medestudenten bespotten de zachte eenzelligheid, waaronder zijn levensangst nerveus verborgen bleef.

Problemen trokken hem des nachts uit den slaap, dan werkte hij tot de morgen zijn walmende olie-lamp verduisterde en legde zich bij licht's nadering met kloppend hart te bed.

Zondags - hij ging zelden ter kerk - maakte hij lange wandelingen in den omtrek, steeds door den hond van zijn hospita begeleid. Tegen den avond slenterde hij - afgemat - door het park terug.

Zóó wentelte het trage wiel van zijn

bestaan tot op een lentedag zijn leven stralend open brak.

Aan het raam van zijn slaapvertrek riep de wind. Hij boog zich in nachtgewaad beschroomd uit het venster: bloesemregen zwierde over het bedauwde gras. Zijn magere handen extatisch gespreid.

Schampere lach deed hem krimpen van schaamte. Een bakkersknecht zwaaide aan den overkant een druipenden zwabber. Terug in het dompe kamerdonker tuimelde gescheurd de ranke vaan zijner vreugd.

Doch moediger gaand door het open land, na een sluiken tocht van slob tot slob onder grauwen rook en walmendans, ving te zingen zijn eenzaamheid: weiden mengden zich blauw aan den lenigen einder, wolken vergleden speels in de neveling. Zoo dronken zijn oogen nooit!

En hij greep het geluk van de zoomen der wereld: jong lag de aarde aan zijn hart. Het kiemen bevlagde den kreet zijner armen ontzaggelijk, groene gewulven betredend met veerenden voet, het licht sloeg golven tegen zijn borst. Over zijn

verrukkingen kromde zich de oude hemel glimlachend.

Wachten werd marteling, hij ijelde vooruit in de zilveren zon, slooten rimpelden onder zijn sprong, zwatelend deinde het riet.

Een boerin gaf hem brood en koffie. Terwijl hij at, kropen de kinderen schuw naderbij, maar op den deel speelden ze te samen blindeman en menigeen raakte juichend gevangen in zijn zeker-tastenden greep.

Na-gestaard liep hij de berkenlaan af, lente wiekend boven zijn hoofd. Het lengen der schaduwen vreesde hij niet, noch de aanrollende damp-zeeën. Stug zette hij zijn weg voort door den stervenden dag. Aan het laatste licht leunde zijn lach en kerfde de stilte.

Lampen schommelden op de vaart, het water klotste gulzig de schoeiing, scheerlings het vluchtend halmgewas. Midden in den nacht flonkerde het sterrenheir der stad - lonken naar zijn vermoeide oogen - gierig verraad. Doch hijgend weerstond de schriële lokstem zijn ontwaakte geest, schoonheid-omkranst. Hij keerde zich tot

den mond der duisternis, werd beker en dronk beide, en doolde lust-verloren achter de grijze schim zijner eindigheid; zelf hooggetogen, wandelend over de wolken maantapijten. Geen val-angst tartte zijn evenwicht. Droomen-omweven volbracht hij den eersten hemelgang. En hervond zich wonderlijk: staand onder het ronde schijnsel van een straatlantaarn nabij zijn huis.

Dit de vrouw: donker, slank en vermetel.

Hij bereisde nà zijn doktoraal en vóór de aanvaarding zijner leeraarsbetrekking voor zijn genoegen Zeeland.

Aan de morgentafel van het Abdij-hôtel trof hem haar lachende stem-schittering warm in het overschaduwd vertrek. Zijn blik raakte den haren....

Op het somber plein straalde zijn vreugde, verwachtingsvol galmden zijn stappen door het poortgebouw. Haar lichte voeten weken naar de vonkende fontein. In duizelend licht verloor zich haar gestalte. Hij zwierf door leege witte straten...

Tusschen kramen en volk waarde haar

lach. Zoekend schuifelde hij voort in het gedrang. Eindelijk bereikten zij elkaar. Hun overmoed mondde in dwaze scherts: een kom stiet hij onhandig aan scherven. De koopman streek het geld gramstorig op. Gearmde boerinnen met glimmende koppen scholden hem na.

Zij liepen een smalle zijstraat binnen: het rumoer vloeide weg, stilte sloop loom om hun schreden. Zij waagden het niet elkander aan te zien.

Aan den schaduwkant der huizen zochten zij koelte en rust, streken de zon uit hun dansende haren. Achter een begroeiden kerkmuur vonden zich hun eerste woorden.

Zij lunchten in een klein restaurant, tramden langs het vredig-blauwend kanaal naar Vlissingen. Over de duinen schaterde hun roep, de zee deinde gedwee aan hun trantele voeten en om hun verliefde hoofden zong driest een zilte bries. Zij daalden tot den woeligen boulevard; achter hen was zilver de dag, blank stuivend het verre duin.

Het dîner maakte de klank hunner stemmen gemeenzaam, uit den robijnen

schemer der glazen weerspatte het licht donker verzadigd.

Maar toen hij lag, alleen in den wildschommelenden nacht, krijschte zijn bloed, en zijn vingers klampten het koele laken vertwijfeld.

Een grauwe morgen omspande hun samenzijn: zij reden naar Veere, stalden onder den toren. De wolken verspreidden zich.

Van uit de vierkante gelagkamer schouwden zij hand in hand over zee. Geluidloos bewogen hun lippen, huiverend gingen zij in tot den droom.

Zij wandelden den lagen dijk af: zon bloeide open aan hun betooverd oog.

Zij keerden terug in een vergramde stad, door stugge straten sleepten zij hun ontnuchtering. Dralende knieën beklommen het hardsteenen bordes. Zij talmden somber om de leestafel: dreunend vielen de slagen van het carillon.

Achter den verschoten wand hoorde zij nog lang zijn stappen...

Toen hij beneden kwam, dof en vermoeid, vond hij haar tafeltje reeds verlaten. Op zijn bord lag achteloos een

couvert. Hij las haastig de groote ronde letters ten afscheid... of hij wel eens in Amsterdam kwam...

Een woord bleef schor steken in zijn keel. Doch uren later al - de trein stoof door het zomersch land - lachten zijn oogen een blijde herinnering. En breed zwaaide de aarde uit onder zijn zijn vaart.

Nawoord

De hier bijeengebrachte acht korte novellen sluiten een periode af die zich kenmerkte door een zoodanige concentratie der verbeelding dat voor sommigen wellicht, die de rappe sprongen van het moderne leven niet binnen hun aandacht wisten te bannen, het in den aanvang moeilijk valt zich toe te vertrouwen aan een zoo onstuimigen gids. Mogen zij echter bedenken: hoe grillig de tocht ook zij, buiten de perken der simpele ontroering in liefde en schoonheid - en wat anders vermag kunst? - poogde uw leidsman u nimmer te brengen.